

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף יב

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

חתי ה"ציץ מרצה?"

הביאה הגמ' מחלוקת רבי יהודה ור"ש האם הציץ מרצה כאשר הוא על מצחו או לא, דעת רבי שמעון שהציץ מרצה בין שישנו על מצחו ובין שלא נמצא על מצחו הכהן. ואילו דעת רבי יהודה כאשר הציץ על מצחו מרצה ומכפר, אולם אם הציץ לא נמצא על הכהן אין הציץ מרצה. באיזה שלב של עבודת הקרבן ה"ציץ" מרצה? אומר רש"י (יומא ז, ב ד"ה בין שישנו) "כשאירעה טומאה על הקרבן". כעין הדברים כתב בפסחים (עז, א ד"ה בין שישנו) "בשעה שאירעה טומאה בקרבנות". עכ"ל. מבואר לכאור' בדברי רש"י, כדי שהציץ ירצה, צריך להיות על מצחו הכהן בשעה שהטומאה אירעה. ולא מספיק שיהיה הציץ על הכהן בזמן הקרבת האימורין וכו' או שעת הזריקה.

והקשו הי"ד רמ"ה לפנינו בסוגיא וכן בגבורת ארי ביומא, מדוע ומהיכן המקור שהציץ צריך להיות על מצחו הכהן גדול בשעת הטומאה, כדי שהציץ יכפר הוא צריך להיות בשעת זריקת הדם ועבודת הקרבן בלא קשר לשלב של הטומאה. (וברדב"ז פ"ד ה"ח מביאת מקדש הסתפק בנושא)

אומר מרן ר"ז הלוי בחידושו, שבודאי שרש"י סובר שצריך הציץ להיות על הכהן בשעת הזריקה שזו השעה של הריצוי. אולם רש"י סבר שצריך להיות הציץ על הכהן אף בשעת הטומאה. היות והציץ מכשיר את הדם לצורך הזריקה שתהיה בטורה וכמו שיש שעת טומאה שמשם ואילך יש בקרבן טומאה. כך גם הציץ מאותה שעה מתחיל את מלאכתו ובלא הציץ בשעת הטומאה אף בשעת ההקרבה הוא לא יעזור. אף ואמנם כנתבאר עיקר כפרתו של ציץ היא בשעת הקרבה.

האם צריך את כל הבגדי כהונה כדי שהציץ ירצה?

יש לעיין בדבר, לדעת רבי יהודה שרק עוודהו במצחו הציץ מרצה האם זה דווקא שלבוש בכל השמונת בגדים או מספיק שלבוש רק את הציץ. וא"כ יש לעיין בדבר האם יש אפשרות ללבוש אך ורק את הציץ. או יש לדון, האם כאשר לובש רק את הציץ, נקרא שלבוש "ציץ"? שהרי יכול להיות שאך ורק כאשר לבוש בכל בגדי מוגדר הוא לכהן גדול שבגדיו עליו לכל דינו. ובלא שמונת בגדים אף הציץ אינו יכול לעזור.

בתוס' ישנים (יומא ז, ב) הביאו את הסוגיא של ינאי המלך וכו' והעולה מדבריו שהיה היתר מיוחד בציץ ללבושו בכל שעה ונראה מפשטות העניין שאף לגבי ריצוי ציץ אין חסרון בכל שאר הבגדים ודי בזה שלבוש את הציץ. וכן מוכח בתוס' יומא ט, א ד"ה בגדי שג"כ הביאו את הסוגיא של ינאי המלך.

אמנם הבית הלוי הסתפק בזה (בב"א סי' ג) האם כדי שהציץ ירצה צריך את כל השמונה בגדים או מספיק שילבש את הציץ לבדו. ושו"ש דבריו שכאשר אין לובש את כל הבגדים אין לציץ שם של בגדי כהונה. שרק כאשר הכהן גדול לובש את כל הבגדים שמו כהן גדול ואם לבש רק את הציץ בנפרד זה כמו זר שלבש את הציץ. ועי' מה שמפלפל בסוגיא של ינאי שהובא כאן בראשונים.

דבר אברהם (ח"ב סי' כב) דן בעניין לבישת הבגדים והאם רק כאשר לובשם מוגדר ככהן וכו' ונקט שרק בשעת עבודה צריך את הבגדים כדי להמיר את הכהן לכהן וכהן שעבד בלא בגדים אינו מוגדר ככהן אולם שלא בשעת עבודה אי"צ ללבוש את כל הבגדים מחמת הדין כהונה. אולם צריך ללבוש את כל הבגדים היות והציץ נזכר אחרון בסדר לבישת הבגדים. והבין הדבר אברהם שהסדר הוא לעיקובא.

(עי' מנחת חינוך במצוה צט אות יג. רמב"ם פ"י מכלי המקדש. שאנת אריה סי' ט')

האם מפרסמים טומאה הותרה בציבור.

רבי שמעון הוכיח לרבי יהודה שהריצוי אינו קשור דווקא ללבוש הציץ ממה שספכר אף ביוה"כ בזמן שהכהן גדול לובש רק ד' בגדים. אמר רבי יהודה יוה"כ שונה כיון שהתורה בציבור. ומכאן רצו להוכיח שלדעת רבי יהודה לא רק דחוויה אלא הותרה בציבור.

אומרים תוס' (ד"ה שטומאה) הנושא של "טומאה הותרה בציבור" לא קשור ל"ציבור" או "מיעוט" אלא בגדר שיש לו זמן קבוע או אין לו זמן קבוע, והראיה מפר' של יוה"כ וחביתו כהן גדול ופסח שהם קרבן יחיד, וזוחים שבת וטומאה. ופר' העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז וחגיגה שהם קרבן ציבור, והם לא דוחים.

בגמ' ביומא (ז, א) מבואר שאם נטמא בזמן הנפת העומר, אם יכול מביא אחרת ואם לא אומרים לו שתוק וכו', יש לעיין היטב בדברי רש"י במנחות עב, א וגבורת ארי וחתי"ס יומא ז לרף ז. ובמנ"ח (ש, ט) הקשה על דברי רש"י במנחות שכתב שצריך להביא אחרת משום שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפילו דיחיד. והרי בגמ' ביומא מבואר שצריך להחליף מדינה.

הביאו האחרונים את גירסת השיטמ"ק בדברי רש"י במנחות. ולצורך כך נביא את דברי רש"י במלואם שיש בזה נפק"מ גדולה ומעניינת. וז"ל (ד"ה אם יש אחרת - כפי הנדפס) אפילו במחור מביאין אחרת תחתיה וקוצרין וטוחנין אותה ביום שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפי' דיחיד.

גירסת השיטמ"ק שנגמר הד"ה אחר המילה ביום. כלומר, מה שכתב רש"י "שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפילו דיחיד" לא מתייחס לאם יש לו אחרת. אלא לאם אין לו אחרת, וע"ז אמרו בגמ' שאומרים לו שתוק ותביא

בטומאה. ביאר רש"י, מדוע אומרים לו שתוק "שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפילו דיחיד" כלומר רש"י לא הוסיף דבר על מה שמבואר ביומא. אלא רש"י הוסיף ונקט אם אין אחרת ומביא בטומאה יש עניין להסתיר את הדבר. אצל אלושע שבא אדם מ"בעל שלישה" שבמקום זה מבשילה התבואה מהר, והביא את הדבר. ויש ע"כ גזירה דרבנן לזה "פירסום הניס" הפוך יש ענין להסתיר את הדבר. ויש ע"כ גזירה דרבנן שלא יבואו להקל בטומאה דרבנן. (עי' בשמועות חיים סי' לב שביאר עפ"ז את ענין נס חנוכה. ואכמ"ל)

סיכום הדף

נושא: המשך סיבות העיבור. זמני העיבור.

כאשר יש רבע בעולם אין מעברים את השנה כדי לא לדחות את האפשרות לאכול מהתבואה החדשה המותרת לאכילה רק מקרבן העומר. **ולמדו בברייתא** ממה שהיה אצל אלושע שבא אדם מ"בעל שלישה" שבמקום זה מבשילה התבואה מהר, **והביא ככרות לחם משעורים** שהם מבשילות קודם לחיטים והיה זה אחר הקרבת העומר **ולא רצה אלושע** לעבר את השנה מחמת שהייתה שנת בצורת.

אין ב"ד יוצאים לעבר את השנה לפני ראש השנה. **אף בדיעבד** אין מעובר. **אם עושים** ושמא לא יוכלו לדון בעניין **המוך** לחודש אדר ישבו לאחר ראש השנה, אך מעברים רק את חודש אדר. **ושאלה הגמ'** מאגרת הכתובה ברמזים שנשלחה לרבא, שמבאר באגרת שישבו לעבר את השנה בחודש אב. **מבארת הגמ'** שמותר לשבת לפני ראש השנה אולם לא מודיעים לציבור לפני ראש השנה שלא ישתכח הדבר. **לשון האגרת** היה "נאספו וקבעו לו **נציב** אחד בירח שמת בו אהרן הכהן", **ומבארת הגמ'** ש"נציב" הכוונה לחודש ממה שלמדנו "ולשלמה **שנים עשר נציבים** על כל ישראל וכלכלו את המלך ואת ביתו חדש בשנה". ומה שנאמר **ונציב אחד** אשר בארץ" **נחלקו רב יהודה ור"ג** האם הכוונה למסונה על כל הנציבים, **או** הכוונה לחודש העיבור.

אם יודעים ב"ד ששנה הבאה תהיה מעוברת, לא מעברים שנה זו במקומה. **ואין עושים** ג' שנים מעוברות ברציפות. **ומבארת הגמ'** שכאשר היה ר"ע בבית האסורים אין לדון עמו על עיבורי השנים ועיברו כמה שנים אך לא רצופים.

אין מעברים את שנה השמיטה כדי לא להאריך אסוריו הקרקע. **ולרבנן** אין מעברין את השנה השמיטית **כדי** לא להאריך את האיסור חדש של התבואה שלאחר השמיטה, **ואין פתרון** להביא ירקות מחו"ל כיון שיש חשש שיביאו טומאה בין גושי העפר ולא היתיר להביא מחו"ל. **מעברים את השנה השישית** כדי להוסיף עוד חודש לעבודת הקרקע קודם שמיטה. **בבית ר"ג נהנו** אף לעבר את השמיטת שסברו שמותר להביא ירקות מחו"ל שלא חשש שמא יביאו ביחד עם גושי העפר טומאה.

לדעת רבנן, אם עם ישראל יהיו טמאים בזמן הקרבת הפסח, אין זה סיבה לעיבור השנה. **אך בדיעבד** אם עיברו מעוברת השנה. **ולדעת רבי יהודה** (למסקנא) אף בדיעבד אין השנה מעוברת **והביא רביה** (למסקנא) **מחזיקה המלך** שעיברו מחמת הטומאה שהייתה בימי אחד אביו וביקש רחמים לנביא שיעשה שלם כדי. **דעת רביה שמעון**, שניתן לעבר מחמת הטומאה **אולם חזקיה** ביקש רחמים כיון שעיברו את ניסן ואין מעברים את ניסן אלא את אדר. (למסקנא, **לדעת רבנן** לכתחילה אין מעברים מחמת הטומאה ובידיעבד כן. **לדעת ר"ש** אף לכתחילה מעברים מחמת הטומאה). **לדעת רבי שמעון** **בן יהודה** **בשם רבי שמעון**, נתן להם עצה להקריב פסח שני, וביקש רחמים כיון שאם רוב ישראל טמאים הרי מקריבים בפסח ראשון בטומאה.

בדעת רבי יהודה בברייתא לה"א חשבו שאמר שמעברים מחמת טומאה וא"כ למד שטומאה לא הותרה לציבור שהרי אם הותרה לציבור עובר מה לעבר את השנה יקריבו בטומאה. **מאידך נחלק עם רבי שמעון** לגבי ריצוי הציץ האם מכפר על קרבן שהוקרב בטומאה דווקא בזמן שנמצא על הכהן הגדול או אף כאשר לא נמצא, **רבי שמעון סבר** שיהו"כ יוכיח שמחשש בד' בגדים בלא ציץ והוא מרצה אם אירע טומאה בקרבנות. **ואמר רבי יהודה** שאין ראיה מיהו"כ כיון שמדובר בקרבן ציבור שבו הותרה טומאה, א"כ מדוע נזקק לעבר את השנה מחמת הטומאה. **מכאן הכריחה הגמ'** וכן מדקדק לשון הברייתא שרבי יהודה סבר שאין מעברים את השנה מחמת טומאה וטומאה התורה בציבור.

לדעת רבי שמעון חזקיה ביקש רחמים כיון שעיברו את ניסן במקום את אדר, ותמחה הגמ' האם לא למד את הדרשה "החדש הזה לכם" לאחר שנקבע ניסן לא שייך לעשות אחר ניסן. **מבארת הגמ'** שטעה בדברי שמואל שאמר שאין לעבר את השנה ביום ל' של אדר כיון שהוא יום הראוי להיות כבר מחודש ניסן. **וסבר חזקיה** שלא אומרים את הו"א ועיבר ביום האחרון של אדר.

לדעת רבי שמעון **בן יהודה** **בשם רבי שמעון**, ביקש חזקיה רחמים כיון שנתן עצה שיעשו את פסח שני, **ביאר רב אשי** באותה שנה היו רוב גברים טמאים, אולם אם נחשב אף את הנשים יעלה שרוב עם ישראל טהור. **הכלל** שיחיד דחה לפסח שני וציבור (היינו רוב טמאים) עושים ראשון בטומאה. **חזקיה סבר** שנשים חייבות בפסח ראשון מן התורה וא"כ רוב ישראל (יחד עם הנשים) טהורים והיחידים צריכים לעשות פסח שני. **ולבסוף סבר** שנשים אינם חייבות מן התורה בקרבן פסח, נמצא שרוב גברים טמאים וצריכים לעשות פסח ראשון בטומאה.

כאמור אמר שמואל שאין לעבר את השנה בל' אדר, **אם עיברו** את השנה **אמר עולא, לא יאמרו** בקידוש החודש שזה ניסן כדי שהרי למדנו "החדש הזה לכם" **ואין להם לומר** שזה אדר ב', מחמת דברי שמואל שראוי לקבעו ניסן, **אלא** ישתקו ובחודש הבא יאמרו ניסן. **ואם בכ"ז** קידשו ואמרו "אדר ב'", **לרבא**, בטל עיבור השנה וממילא בטל קידוש החודש שהרי אין ניסן אחר ניסן. **לר"ג**, בדיעבד בטל קידוש החודש שעיברו השנה. **ואם רבא**, והרי לפי ההלכה לדעת רבנן דורשים קודם הרגל ל' יום בהלכות הפסח ודבר מפורים התחילו הלכות פסח ויודעים שעוד חודש יהיה פסח, כאשר מעברים את החודש יבואו לדלול בחמי בפסח. **ביאר ר"ג** שיוודעים שהדבר תלוי בחשבונות ולא יזלזלו.